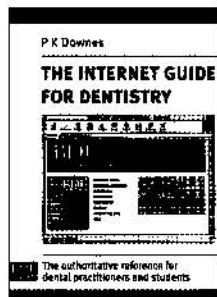

P. K. Downes:

The Internet Guide for Dentistry

Enda en bok om Internett? Det finnes nå mange mer eller mindre gode bøker og hefter om emnet, men det er ikke mange som er beregnet på tannleger. Denne håndterlige boken henvender seg til praktiserende tannleger og studenter. Den består av 10 kapitler som spenner fra det generelle stoffet, til odontologiske ressurser på Internett. Det beskrives hva Internett er, hvordan man kopler seg til, om elektronisk post, diskusjonsgrupper og «verdensveven» (World Wide Web) – en tjeneste som forbindes med det «egentlige» Internett.

Boken gir tips om hvordan du skal finne det du er interessert i på Internett, uten å få tusenvis av irrelevante treff (hvorav en høy andel er amerikanske sexsider). Det vises også en del sentrale odontologiske nettsted, f.eks. DerWeb, som inneholder både bilder, undervisningsressurser og annet interessant stoff av klinisk interesse.

Det er også eksempler på hvordan aktuelle programmer ser ut og hvordan man tilpasser slike. Så fort som dataleverandørene endrer programmene sine nå om dagen, er mye av dette uaktuell informasjon allerede. Bøker om Internett er ferskvare – dessverre.

Dette er en grei bok. Det beste er at den ikke er for stor og tykk. Språkbruken er heller ikke altfor teknisk og sjargongpreget. Den grafiske utformingen er spennende, variert og samtidig oversiktlig, og – ikke minst – du kan begynne på enkeltkapitler uten at det er nødvendig å ha lest

alle de andre foran. Det kunne ha vært enda mer om de spesifikt odontologiske tilbudene, for eksempel om produsenter, leverandører og netthandel.

Boken anbefales for den som vil begynne med Internett, men også for den mer rutinerne nettbukeren.

Nils R. Gjerdet

London: British Dental Association; 1999. 65 sider, mykinnbundet, A4-format.

Franco Mongini:

Headache and Facial Pain

Likhet med de fleste lærebøkene fra dette tyske forlaget gir boken et overveldende førsteinntrykk på grunn av den høye kvaliteten på papiret, innbindingen, bildene, illustrasjonene og den generelle layouten på teksten.

Franco Mongini arbeider som nevrolog ved Universitetet i Torino og har i mange år vært en flittig bidragsyter til den vitenskapelige litteraturen om behandling av pasienter med temporomandibulær dysfunksjon (TMD) og ansiktssmerter.

Forfatterens intensjon med boken er å vise viktigheten av å benytte en interdisiplinær strategi for å kunne hjelpe pasienter med hode- og ansiktssmerter. Dette begrunnes med den observasjon at mange pasienter får svært ulike diagnoser og behandlinger, noe som igjen avhenger av hvilken spesialist som undersøker pasienten. En forklaring er at årsakene til slike plager oftest er multifaktoriell, og at det

ofte kan være synergieffekter av flere patologiske forhold samtidig. Det er derfor viktig å merke seg at boken primært ikke utgir seg for å være en lærebok om hode- og ansiktssmerter, men mer som en dokumentasjon av ulike problemstillinger og diagnoser hvor en interdisiplinær pasientbehandling må kunne betegnes som optimal lege artis.

Temaet presenteres i fire deler. Del én omhandler klassifikasjon og patofysiologi, del to generelle kliniske aspekter, og del tre og fire diagnostikk og terapi av henholdsvis hodepine og ansiktssmerter.

Første del innledes av et kapittel om taksonomi av hode- og ansiktssmerter, hvilket stort sett gjengir klassifikasjonene til anerkjente organisasjoner som The International Association for the Study of Pain (IASP) og International Headache Society (IHS). Deretter følger sju kapitler som beskriver etiologiske faktorer, hvorav de om muskelsykdommer samt om kroppsholdning og struktur har direkte relevans for TMD. De neste fire kapitlene om hhv. lokale og systemiske nevrologiske sykdommer, hemodynamiske faktorer, hormonelle og immunfaktorer har ingen direkte relevans til TMD. Heller ikke i det neste kapitlet om psykologiske faktorer, relateres disse, pussig nok, til TMD. Imidlertid diskuteres psykologiske faktorer i kapittel ni, som berører aktuelle sammenhenger mellom ulike etiologiske faktorer. Alle kapitlene i del én avsluttes med fylldige referanselister, som kan danne utgangspunkt for videre fordypning i temaene.

I del to er kapittel 10 om pasientundersøkelse meget relevant for tannleger. Imidlertid er det neste kapitlet om prinsipper for differensialdiagnostikk subjektivt og overflattisk og med bare fem referanser. Som nevnt kan dette forklares ved at boken ikke utgis som en lærebok om emnet, men mer som en beskrivelse av kliniske problemstillinger hvor det er nødvendig å benytte en interdisiplinær behandlingsstrategi. Også kapittel 12 om farmakoterapi virker noe overflattisk, til tross for bokens lengste referanseliste

med over 400 artikler. I det neste kapitlet beskrives skjematisk biofeedback, TENS samt andre fysikalske behandlingsmetoder. Avslutningskapitlet om kriterier for valg av behandling og behandlingsplanlegging er skuffende. Man ville forvente at dette er kapitlet som har størst relevans for klinikeren. Imidlertid preges kapitlet av forfatterens subjektive oppfatninger, og teksten begrenses til knappe to sider uten noen referanser overhodet.

I del tre, om diagnostikk og terapi av hodepine, er kapitlene om tensjonstypehodepine og kronisk daglig hodepine mest relevante for tannleger. Kapitlene om migrene, primærhodepine, klusterhodepine og kronisk paroksysmal hemikrani er mer utenfor odontologiens virkefelt. Innholdet i de fem kapitlene er relativt identiske, med beskrivelser av pasientdagbok og spørreskjemaer, psykometriske data, grafisk smertelokalisasjon og enkelte før- og etter-portrettbilder. Teksten er sterkt preget av forfatterens subjektive oppfatninger, og kan enkelte ganger virke noe banal når bilder før-etter med teksten «improvement by patient's facial expression» gjentatte ganger benyttes som «dokumentasjon» på behandlingseffekt. Alle kapitlene avsluttes med 15–25 referanser, hvorav bare et fåtall er relatert til odontologi.

Del fire innledes av kapittel 20, – neuropatiske ansiktssmerter og kapittel 21, myogen cervicofacial smerte, som skal behandles av en nevrolog. Derimot er artrogent betingede facialsmerter i kapittel 22 en relativt vanlig pasientgruppe hos tannlegen. Dessverre er dette igjen et kapittel som ikke inneholder referanser, og som er overflattisk og preget av forfatterens subjektive oppfatninger. I de to siste kapitlene om psykogene ansiktssmerter og kombinasjoner av ansikts- og hodesmerter presenteres temaet som i kapitlene i del tre om hodepine.

Optimal omsorg for våre pasienter krever at tannlegen må være kompetent til ikke bare å differensialdiagnostisere smerter med odontogen opprinnelse fra ansikts- og hodesmerter. Pasientplager som tradisjonelt har tilhørt odontologenes virkefelt må kunne settes inn i en større nevropatolo-

gisk kontekst slik at tannleger er i stand til å gjenkjenne tegn og symptomer som tilsier henvisning til kompetente spesialister. Denne boken gir en introduksjon til kompleksiteten i behandlingen av slike pasienter. Forhåpentligvis vil boken inspirere interesserte kolleger til å søke mer kunnskap om temaet for bedre forståelse av behandlingen av pasienter med hode og ansiktssmerter.

Asbjørn Jokstad

Stuttgart – New York: Georg Thieme Verlag; 1999. 285 sider, 654 illustrasjoner

Thomas List, Åke Tegelberg, Thomas Lundeborg, Richard Ohrbach:

Smårtlindring i ansikte og huvad ur bettfysiologisk perspektiv

Som tittelen indikerer er boken på svensk, og det er ingen ulempe. Den er etter min oppfatning lettlest, men trykfeil kan alltid forekomme, slik som her: «...tandpressning ger statistisk belastning i tyggemusklær.» Dette er nevnt, ikke for å være sur og lei, men for med en gang å understreke at forfatterne er opptatt av tyggeapparatet som kroppens viktigste bevegelsesapparat, og av at tannlegers arbeidsoppgaver bør omfatte noe mer enn karies og periodontitt samt deres følgetilstander.

Boken har et hendig format med stive permer og med papir og trykk av bra kvalitet. Den består av 112 sider fordelt på 12 kapitler. Det lengste er kapittel to som heter «Vad är smärta?» Det er ikke så lett å forklare, men forfatterne understreker, ikke minst med pasientbeskrivelser, at smerte er en subjektiv opplevelse, som

terapeuter må akseptere selv om de ikke kan se noen somatisk årsak til den.

Innholdet representerer et moderne syn på årsaker til og behandling av funksjonsrelaterte lidelser i tyggeapparatet, helt i tråd med det syn vi doserer ved Det odontologiske fakultet i Oslo. Derfor er boken god lesning for undertegnede, som håper at mange norske kollegaer vil vie den oppmerksomhet.

Dette er ingen prangende bok, og illustrasjonene er i svart/hvitt. Men de er illustrerende. Boken inneholder også noen skjemaer som eksempel på undersøkelses- og behandlingsmetoder, som kan være nyttige i praksis. Den har korte, emnerelaterte referanselister. Den lengste er på seks referanser relatert til emnet «Beteendevetenskap». Det sier noe om forfatterens syn på betydningen av ikke-irreversibel, ikke-odontologisk tilnærming til problematikken.

Når det gjelder årsaker til funksjonsrelaterte lidelser i tyggeapparatet, er det i dag allment akseptert at de er multifaktorielle. Man snakker om predisponerende, utløsende og vedlikeholdende faktorer. Når det gjelder behandling, skal den bestå av informasjon, fjernelse av eventuelle utløsende faktorer og være så lite irreversibel i forhold til tannsettet som mulig. Det er begynt å bli en forståelse for at tenner form og stilling ikke har betydning i denne sammenhengen før de kommer i kontakt, og det gjør de ikke uten at det utføres et muskularbeid. Derfor er muskulaturen det primære. Dette kunne kanskje vært sterkere fremhevet, men at behandlingen skal være konservativ, og så lite irreversibel som mulig, understrekes tydelig.

Boken er ment for tannhelseteamet, men også annet helsepersonell som f. eks. fysioterapeuter og kiropraktorer. Det er å håpe at mange vil studere den og ta anvisningene i bruk på pasienter med funksjonsrelatert besvær i tyggeapparatet slik at overbehandling kan stoppes.

Bjørn L. Dahl

Stockholm, Förlagshuset Gothia; 1999. 112 sider, 70 illustrasjoner.